
LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

MALLORCA I RAMON LULL

No hi ha dubte que la figura de Ramon Lull és la valor cultural més representativa que Mallorca pot presentar davant el món. Cap com ella, a la nostra terra, té una significació universal més alta, però també, cap com ella, més desconeguda i més abstracta per la majoria dels nostres conciutadans.

No hem de pretendre nosaltres, que la figura clàssica de Ramon Lull, arribi a popularitzar-se entre el nostre poble—les seves obres no estan a l'abast cultural de tots—, però, en canvi, sí que hem de desitjar que almenys la seva biografia, amb el respecte que aixeca dins el cor la coneixença de la seva personalitat augusta, sigui coneguda de tots.

Molts mallorquins, sens dubte, sols coneixen de Ramon Lull el seu nom, i si els demanau qualche cosa de la seva vida o de la seva obra, us veureu tristament decepcionats. Res no en saben, ni la més petita noció en tenen, i per això no hi ha, ni hi pot haver, raonadament, respecte al seu record. Bé ho demostra el fet vandàlic de trencar el cap a la figura del seu pobre monument de la Rambla, i el que encara no estigui reparat el mal, després d'haver transcorregut tot un any des de la seva perpetuació indigna.

Autors locals, nacionals i estrangers han publicat tants estudis i treballs sobre la personalitat de Ramon Lull que, avui, la seva biblio-

grafia és certament ben extensa. La publicació de les seves obres originals, a cura de Mn. Salvador Galmès i sota el patronatge de la Diputació provincial de Balears i de l'Institut d'Estudis Catalans, de Barcelona, segueix la seva tasca benemèrita i ja té en premsa el volum XVIe. Però, malgrat tot el que fins ara s'ha fet, encara està per sortir a llum l'obra de caràcter popular, que doni a conèixer Ramon Lull al nostre poble, en forma a ell adequada.

El número 615 del "Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana" corresponent al mes de febrer d'aquest any, publica una editorial, titulada "Davant el centenari lullia", en la qual obri una enquesta sobre "Què cal fer i com, per posar a la cultura catalana en camí d'arribar a l'adquisició d'un concepte científic de Ramon Lull, en el triple aspecte humà, cultural i religiós, i de les possibilitats actuals del lullisme", i diu l'editorial esmentada: "Apart de l'endegament de la pregunta anterior, que tendríem per la millor celebració possible del centenari, quina solemnitat i externa dignitat caldria donar a la commemoració d'aquest en els nostres dies?" La crida del "Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana" ens sembla ara ben escaient i ben oportuna pel fi que nosaltres perseguim, que no és altre que dignificar i popularitzar la figura del nostre clàssic, per a fer-ne la seva aportació a la cultura europea, en nom i representació de la cultura mallorquina, i com a mitjà d'integració.

La data del naixement del gran polígraf, no se sap d'una manera certa, però fou entre els anys 1232 i 1235 quan, fill de Ramon Lull i d'Elizabeth d'Erill, nasquè el gran "català de Mallorca" a la nostra Ciutat. Ben prest, doncs, s'escaurà ara el VIIe centenari, i ens semblaria encertat, donades les dues dates, que el 1933 fos el destinat a la seva celebració.

Fa molt temps que, amb tota pompa i solemnitat, es posà la primera pedra per un monument a Ramon Lull, que s'havia d'aixecar enfront de l'edifici que fou caserna de cavalleria, de cara a la mar, però, res més no s'ha fet, i amb aquell acte s'estroncà l'entusiasme de les gents. Ara que la caserna de cavalleria sembla que serà entregada al nostre Ajuntament i que hi ha el projecte d'enderrocar-la per a fer-hi jardins, es tendria el millor punt d'emplaçament, sota el bell fons del Palau de l'Almudaina, per a bastir-hi el gran monument que l'autor de Blanquerna i de tantes altres importants obres es mereix.

Cada dia es parla de construir el nou mercat que ha de substituir el que existeix a la plaça Major. Precisament, en aquesta plaça

hi ha la casa on va néixer el nostre polígraf. ¿Per què no adquirir-la i transformar-la en biblioteca i museu lullà? ¿Per què no posar el nom de Ramon Lull a la plaça i fer-hi jardins per a la infància?

Els dos projectes que acabam d'exposar serien, en la celebració del centenari, els dos actes de més relleu, però encara no els suficients, al nostre entendre, per a donar-li la dignitat i esplendor que requereix. Organitzariem, també, un Congrés Lullà i un curs de conferències de caràcter popular; un acte d'homenatge a la memòria de tots els lullistes traspassats a l'altra vida, i entre ells i sobre tots, a l'Arxiduc Lluís Salvador d'Àustria, que tant contribuí a la revalorització del nostre mestre; una peregrinació als llocs de Mallorca que santificà Ramon amb el seu pas; i una recepció ciutadana, per a retre una prova d'agraïment a la "Societat Arqueològica Luliana", que en els cinquanta anys de la seva existència ha mantengut sempre el llum encès a la memòria del gran mallorquí.

Editariem, encara, una obra de caràcter popular, que fes conèixer la figura de Ramon Lull; l'espargiríem profusament arreu de l'illa, i procurariem fer obligatòria la seva lectura a les escoles públiques i privades.

Així seria possible que Ramon Lull arribàs al poble que avui el desconeix en absolut, i que es fes nostre entre els nostres conciutadans. I hauríem retut a la seva gran figura el que li devem, celebrant dignament el VIIe centenari de la seva naixença, escaiguda en el moment en què la nostra història ateny el grau més alt d'esplendor.

Unes comèdies calderonianes i la psicoanàlisi

L'EDITORIAL Espasa-Calpe fa una obra veritablement profitosa, publicant les edicions crítiques de les obres que constitueixen el tresor literari castellà del segle d'or, en la seva Col·lecció "Clàssics Castellanos".

L'edició, encara humida, de les comèdies religioses de Calderón de la Barca, "La devoción de la Cruz" i "El Mágico prodigioso", sàviament dirigida i anotada per l'erudit professor de la Universitat Literària de Barcelona, N'Angel Valbuena i Prat (1), es presenta revestida d'una forma gairebé científica, on el que fins ara semblava futilitat o seca i inútil fullaraca, presenta caires de fermesa prodigiosa i la més profunda espiritualitat, i fonamenta subtils disquisicions analítico-filosòfiques.

La crítica romàntica, començant per la de Guillem Schlegel (2) va atribuir a Calderón de la Barca la glòria d'haver resolt definitivament l'enigma de la vida humana: i àdhuc Menéndez i Pelayo hagué de rectificar (3) les seves crítiques anteriors, poc ajustades a l'objectivitat de la inspiració literària; crítiques *expuestas con tanta crudeza y animadas de espíritu polémico y agresivo* que causaren, entre molts de crítics espanyols i estrangers, la indiscreció de creure hiperbòliques les frases elogioses de Schak i Tiknor (4); per això l'illustre polígraf muntanyès condemna lleialment la *petulancia juvenil* d'aquelles pàgines que, tal volta, *pueden tener excusa; pero no servir de modelo a nadie* (5).

(1) N. 106.—CALDERÓN DE LA BARCA.—Comedias religiosas. I.—*La devoción de la Cruz y El Mágico prodigioso*.—Prólogo y edición, de Angel Valbuena, (Madrid Espasa-Calpe, S. A. 1931.—347 págs.).

(2) *Curso de literatura dramática* (Berlín, 1925-1891) Traducció francesa per Madame Staël, París, 1827.

(3) En el pròleg a l'obra *Del rio de oro*, de BLANCA DE LOS RÍOS, pàgs. XXVI i XXVII.

(4) SCHAK, *Geschichte der dramatischen Literatur in Spanien*. TICKNOR, *Historia de la literatura española* (Nueva York, 1868).

(5) Principalment de la seva obra *Calderón y su teatro* (Madrid, 1881-1910).

Els crítics alemanys i anglesos (1), juntament amb altres espanyols (2), estan finalment d'acord quan afirmen el mèrit excepcional dels drames religiosos del teatre calderonià, consistent en haver sabut agermanar, el seu autor, sòbriament i sàviament, l'element teològic amb l'element artístic.

L'erudit professor Valbuena descobreix, i vol explicar científicament—seguint els crítics psicoanalistes austríacs i alemanys—un altre element tan valuós i meritori com l'element teològic i la raó estètica, que niua i fecunditza prodigiosament l'obra teatral calderoniana; i és l'exposició, per part de Calderón de la Barca, perfecta i sàvia, de l'especial psicologia dels seus personatges, que permet penetrar fins a llur reclós subconscient, gràcies al profund coneixement psicològic i l'enginyosa exposició psicogràfica de l'autor; amb la qual cosa cal deduir les més valuoses conseqüències d'indole rigurosament psicoanalítica.

Després del descrèdit de les obres calderonianes a dins Espanya, consegüent a les aventurades crítiques passionals de Luzán, Moratín, Fajardo... Martínez de la Rosa..., i ja des de llur prohibició, per decret indiscret de Carles III en els temps partidistes d'Aranda i Floridablanca, tot el més, trobàvem crítiques benèvoles i mai absolutament justes, com les de Munarriz i de Francesc Xavier de Burgos, quant no les rigoroses i injustes de Menéndez i Pelayo i d'Azorín, en llurs temps d'*atreuiment juvenil!*

La reacció de la crítica 'sana quedava, no obstant, ben assenyallada en l'època romàntica, l'any 1828, quan, per obra principalment de Guillem i Frederic Schlegel (pel que fa a Calderón), s'inicià el romanticisme en les ciències neocrítiques (3). Frederic Schlegel proclamava aleshores que Calderón de la Barca era superior a Shakespeare com a dramaturg, i al Dant com a artista; i que Goethe era un dels seus més grans admiradors. Aquesta apologia d'uns crítics eximis, malgrat llurs prejudicis racionalistes i protestants, motivà lògicament que l'estudi de les obres calderonianes ocupàs, endavant, la tasca més curosa dels més selectes escriptors

(1) Per ex. FASTENRATH, *Calderón in Spanien* (Leipzig, 1882); PUTMANN, *Studien über Calderón* (Utech, 1880); BREYMANN, *Die Calderon Literatur* (Munic, 1905);... TENG, *Essay of the life and genius of Calderon* (Londres, 1880); MAC-COLL, *Select plays of Calderon*; etc., etc.

(2) Per ex. el citat Menéndez i Pelayo, Picatoste, Manuel Cañete, Alcalá Galiano, etc. Recentment Azorín.

(3) G. SCHLEGEL, obra citada. F. SCHLEGEL, *Geschichte der alten und neuen Literatur* (Viena, 1815), on es retracta de moltes afirmacions fetes abans i on manifesta que els més grans poetes foren Dant i Calderón i declara que Calderón és superior a Goethe.

i crítics de tota Europa i principalment d'Anglaterra i Alemanya; de manera que quan va triomfar ràpidament i efímerament l'escola hegeliana, Rosenkranz (1) sabé fer l'estudi gairebé més perfecte de quants s'havien teixit sobre la segona de les obres amb què avui Valbuena ha volgut delectar-nos.

L'escola positivista triomfà al seu torn sobre l'escola hegeliana i proclamà la supervaloració de l'element històric sobre la pura manifestació estètica; i aleshores Calderón de la Barca fou pels crítics un sociòleg eminent i el poeta de les preocupacions del segle XVII.

El segle XIX ens ofereix les crítiques neològiques del citat Schack i les de Valentí Schmidt (2); i, en ple romanticisme espanyol, s'assenyala la crítica elogiosa del teatre calderonià, en els estudis de Bül de Faber (3), Agustí Duran (4) i les prou conegudes d'Albert Lista (5), Gil de Zárate, Patrici de la Escosura, Antoni Alcalá Galiano, Hartzenbusch (6), López de Ayala (7), no totalment exempts de prejudicis atàvics, i les de Milà i Fontanals (8), Rubió i Lluch (9), etc.

El pròleg i les notes, eruditíssimes, de l'edició de Valbuena, presenten una modalitat de crítica científica gairebé nova entre nosaltres, en la que s'apliquen—seguint a qualque autor austríac i alemany—les deduccions i les teoretitzacions de la psicoanàlisi amb gran avinentesa.

*

Valbuena comença el seu interessantíssim pròleg—65 pàgines nutrïdes—posant de relleu la fesomia de Calderón, segons les dades ofertes pels seus biògrafs, com la d'un temperament de pollenta vida interior i en l'exterior escassament anecdòtic; temperament

(1) Estudi crític sobre "El Mágico prodigioso" (Berlín, 1836).

(2) *Die Schauspiele Calderon* (Eberfeld, 1857.—París, 1872).

(3) *Estudio sobre Calderón de la Barca* (Cádiz, 1831).

(4) En varis articles i pròlegs i en *Discurso sobre el influjo que ha tenido la crítica moderna en la decadencia del Teatro antiguo español* (1828).

(5) *Las lecciones de Literatura española explicadas en el Ateneo C. L. y A. de Madrid; Ensayos literarios y críticos* (Sevilla, 1844).

(6) En el primer tom de les *Obras de Calderón de la Barca*, de la "Biblioteca de Autores Españoles" de Rivadeneyra.

(7) *Discurso de recepción en la Real Academia Española* (Madrid, 1870).

(8) *Estudio sobre El Príncipe constante* (Barcelona, 1858).

(9) *El sentimiento del honor en el Teatro de Calderón* (1881).

antitètic del de Lope de Vega, en què tot és dinamisme vital i vertigen de passions.

Calderón de la Barca podria dir d'ell mateix, prenent les paraules dels llavis de Cipriano, el protagonista de "El Mágico prodigioso":

*Yo, reino y rey de mi mesmo,
habito solo conmigo,
conmigo solo contento...*

Aquest temperament sens dubte influí forçosament en les seves obres. Per altra banda, és un fet experimental que les diverses circumstàncies familiars, formatives, influeixen definitivament en l'individu i creen, mica a mica, un estat intern i misteriós que sol tenir i desenvolupar una influència més o menys decisiva en els fets històrico-biològics posteriors i en les plasmacions imaginatives literàries.

Segons Valbuena i la majoria dels comentadors de Calderón, "La devoción de la Cruz", cronològicament parlant, pertany a la munió d'obres escrites en plena joventut de l'autor; i es dona com a cosa segura que degué ésser escrita abans de l'any 1633 (1).

Valbuena creu possible que la "animada veritat passional d'aquestes comèdies ("La devoción de la Cruz" i "El Mágico prodigioso") siga deguda a reflexes directes d'emocions, de sentiments de l'autor, transfigurats i embellits amb la fantàstica invenció de llurs assumptes." (2)

Fins ara, pocs espanyols havien intentat subjectar a la crítica psicoanalítica la producció literària dels nostres escriptors. Recordem, no obstant, algun metge, com Marañón i Lafora i algun micer, com l'hiperbòlic i passional Jiménez de Asúa (3), els quals principalment han posat de moda la teoretització més o menys aventurada sobre la valuació psicoanalítica de certes obres espanyoles i de llurs autors. Valbuena la introdueix en la crítica de les obres calderonianes; i pot fer-ho, perquè ja es posen els fonaments per ulteriors disquisicions transcendents, puix que ens podem internar

(1) La més antiga edició que es coneix és la d'Osca, 1634; l'aprovació duu la data de 1633, Valbuena, segueix a COTARFLO (*Ensayo sobre la vida y obras de Don Pedro Calderón de la Barca*, 1.ª Parte, Madrid, 1924), com aquest a Menéndez i Pelayo en l'afirmació (MENENDEZ Y PELAYO, *Calderón y su Teatro*, Madrid, 1910, pàg. 217).

(2) pàg. 28.

(3) MARAÑÓN, *El mito de Don Juan*; DR. LAFORA, *Don Juan, los milagros y otros ensayos* (Madrid, 1927); JIMÉNEZ DE ASÚA, en diferents obres i articles tracta del tema del Don Juan, i altres.

en la vida íntima, en la infància i en l'ambient familiar i social on vivia Calderón, gràcies als esforços realitzats airovement pels seus biògrafs. ¿Tengueren aquelles circumstàncies influència decisiva en les tràgiques relacions de les seves comèdies meravelloses i en la constitució íntima de llurs personatges i, sobretot, en els mòbils de l'acció dramàtica i tràgica de "La devoción de la Cruz" i de "El Mágico prodigioso"? Hi ha el fet històric d'un pare—el de Calderón—que impedeix el casament de la seva filla i el del seu fill natural amb una dona determinada; el germà ignot i perdut i que desconeix ell mateix el seu origen, etc.

Oportunament recorda l'illustre editor i crític les disquisicions de Ranck, quan analitza el tema de l'incest dins la poesia i la llegenda, l'amor entre germans i l'odi al germà (mort de Lisardo), considerant l'obra com el *Mahomet* de Voltaire, precedent del drama de Grillparzer *Die Ahnfrau* (1). No crec prou subsistent—sense més elements—l'evocació forçada de la germana de Calderón, Dorotea, fent-la professar en la més tendra edat al monestir de Santa Clara, ni massa sòlides i una mica aventurades les llargues consideracions sobre la creu, com a *tabú* familiar (pel que sembla aplicar les normes doctrinals de la famosa obra de Freud (2) "Tòtem i tabú") que imposa el respecte i allunya tota idea sexual; tenint de forçar la documentació, acudint a altres consideracions allunyades del fet mateix, de la família i de l'argument—elegantment apologètic—de l'obra. Res no autoritza a endevinar una amor incestuosa en Calderón, ni a interpretar d'altra manera, que la purament apologètica, les descripcions de l'exaltació de la Creu, signe de redempció humana i generalíssima en un segle, el XVII, i en una cultura, eminentment i àdhuc totalment cristiana, en què tot ho informava la creença i tot duia el signe de la Creu. Per tant, no és completa l'assertió de Valbuena; ni crec tampoc, absolutament parlant, que *teniendo en cuenta la interpretación de Ranck, más lo que se deduce de los documentos anteriormente citados* (la germana monja, la prohibició del matrimoni, el doble desconeixement personal del germà pròdig) *y el aspecto, no subrayado (sic), de la Cruz como impedimento de la consumación del amor incestuoso* el drama de Calderón de la Barca se'ns presenti com de *una lógica y sentido perfectos*. Hi ha

(1) OTTO RANCK, *Das Incest-Motiv in Dichtung und Sage, Grundzüge einer Psychologie der disterichen, Schaeffens* (2.ª edició, Leipzig-Viena, 1929, pàgs. 550-554).

(2) S. FREUD, *Totem y tabú* (Obras completas, VIII, trad. de L. López-Ballesteros— Madrid, 1923) Parla de l'horror a l'incest en la pàg. 7 i següents.

sens dubte coincidències, però purament intrínseques i qualque experiència emocional que podria haver influït en la forja de l'argument; però les diferències del cas de Don Pedro Calderón i de la seva família i dels protagonistes de l'obra, són tan urgents, que reclamen altres experimentacions sentides o conegudes. No puc negar que del fons misteriós de la subconsciència personal tot escriptor d'enginy (Sòfocles... Shakespeare... Lope de Vega... Schiller... Ibsen...) sol treure més o menys inconscientment arguments prodigiosos; i que tots els grans escriptors, de l'antigor i de tot temps, han avançat a la psicoanàlisi profunds endevinaments, abans de la fórmula científica de la psicoanàlisi freudiana. Encara més: crec que les idees i les creences pures, i més encara, per llur raó nupcial i decissiva, les enterbolides per la influència de l'ambient familiar i col·lectiu, creen ben prompte un sobreinstint (diria un *hàbit* quasi subconscient, en sentit peripatètico-escolàstic) que influeix sempre, més o menys, en les concepcions intel·lectuals i imaginatives. Perquè res no es pot escriure que no hagi estat experimentat anteriorment o intrínsecament pel cos, pel cor, per la intel·ligència o per la imaginació; i la mateixa experiència històrico-crítica sol assenyalar la impossibilitat de prescindir totalment d'elles. Talment com a dins les teles meravelloses de Velázquez, formant ambient, posà el gran pintor l'ambient propi dels seus personatges, dins les obres literàries ha de sobresortir, per fer-les perfectes, l'ambient sentit i experimentat per l'autor. Precisament, és la meua teoria que una obra qualsevulla és sempre un fruit més o menys transcendental de la pròpia experimentació ideològica o sensible: i així, tot el fonament de les obres intel·lectuals i literàries de l'home, és sempre històric. ¿Què d'estrany, doncs, afirmar la supervaloració transcendent de les psicopaties? Com a dins les teles de Rembrandt els utensilis més modests van auriolats amb una certa llum suau que els fa més visibles i definits, talment entorn dels personatges de les obres literàries, es beslluma una certa clarina d'alba que misteriosament els caracteritza més i millor, segons l'enginy artístic i conscient de l'autor. Però una cosa és parlar en general i altra parlar concretament al cas de Calderón en l'obra "La devoción de la Cruz". Manca una visió més exacta, més històrica, de la vida familiar de l'autor; i no basten per establir una semblança psicoanalítica, poques i mal conegudes notícies històriques.

*

El conflicte de la passió amorosa d'Eusebio, l'odi de Lisardo, la personificació conscient i subconscient de Julia, són coses, en canvi, extremadament lògiques dins l'ambient del segle XVII. Però d'això derivar forçadament, sense proves palpables, la subconsciència atàvica i personalíssima de Calderón, hi ha una passa massa grossa.

Per altra part, *subjectivament* parlant, l'amor d'Eusebio vers la desconeguda germana Julia i l'equivocada correspondència d'aquesta no podria dir-se veritablement incestuosa; encara que ho fos *objectivament* parlant. La creu evita el pecat. ¿Com un *tabú* misteriós? La creu recorda i és el testimoni del deure religiós, familiarment i col·lectivament. ¿Es reduïa a un *tabú familiar* dels Calderón? L'afirmació seria extremadament aventurada en el segle XVII, quan tots els escriptors es veien en la necessitat de fer l'apologia de la Creu, en les festes populars i patriòtiques (més de 50 obres se'n compten d'escrites durant la primera meitat del segle XVII).

*

Valbuena entra també en la interpretació psicoanalítica de l'afecte de Lisardo, mort fatalment per Eusebio; Lisardo era el germà de Julia, i com tots els germans i pares del teatre espanyol senten vers llurs germanes, esposes o mares, una amor sempre ardenta i mesclada, sens dubte subconscientment, amb el sentiment decisiu de l'honor (1) com té demostrat Rubió i Lluch que també ell sentia vers la seva germana.

Pel demés, no és completament exacta aquella afirmació rotunda de Freud (ja corregida en part per algun dels seus deixebles) d'una constant i sempre ineludible propensió infantil a l'incest; i menys, històricament parlant, la constància de l'horror al mateix, en els pobles salvatges.

*

Convé recordar que Otto Ranck és un deixeble apassionat de Freud, i com a tal mai no desprecia ocasió que oferesca oportunitat per la divagació teoretitzadora.

El tema humà de "La devoción de la Cruz" es pot i s'ha de tractar científicament, amb tots els recursos comprovats de la psicoanàlisi. Però un tema purament literari no pot servir sempre com

(1) FREUD, O. C.

a puntal de teories, antecedentment a l'estudi definitiu de l'autor; per bé que l'estudi i la investigació científica ha de servir al crític per explicar l'estructura transcendental de les obres, per fer crítica científica.

Pel demés, Valbuena ja afirma discretament que "*injustament*, alguns autors, com Ticknor, han interpretat el culte a la Creu, de la Comèdia, a manera de vulgar fetitxisme." (1)

Segons Valbuena "L'índole neuròtica d'aquest tipus femení (*Julia*) que *fatalment, subconscientment*, té una tendència a l'incest, també havia de conduir al sadisme. La construcció del drama és perfecta, admirablement disposada... (2)". Menéndez i Pelayo, en canvi, no sabem que decididament corregís (com féu amb altres manifestacions seves) el seu judici de "falta psicològica" atribuïda a Calderón en l'obra dita. Escrivia l'illustre polígraf: "Per a mi és aquest (el sadisme) un dels defectes capitals del drama i una de les majors proves de la falsedat habitual i de la lleugeresa de Calderón en la pintura dels caràcters. No es comprèn que una donzella que es presenta tímida, modesta i vergonyosa, i que àdhuc de davallar l'escala sent la temptació de retornar al Monestir, de la nit al matí fugi de la seva cella i, en el termini de dos o tres dies, arribi a cometre cinc o sis homicidis, tots ells sense necessitat, sense ocasió, ni motiu. Ni és humà creure això, ni és artístic (3)". És indubtable que la passió eròtica sublimada porta al sadisme; però ¿en tan poc temps? ¿tan inesperadament?

De totes maneres, la iniciació de l'estudi psicoanalític en la crítica literària per Valbuena, és interessant i remarcable.

FRANCESC SUREDA BLANES

(1) pàg. 33.

(2) pàg. 45.

(3) MENENDEZ Y PELAYO, *Calderón y su teatro*, pàgs. 221 222.

TEMPTACIÓ

D'ALBERT SAMAIN

L'AMANT

¿QUI parla així dins l'ombra, i quin crit hi ressona
a través les cortines tenebroses, pesants?
És un crit angoixós, ma carn se n'esborrona
com si fos pres d'uns braços llangorosos, gegants.

LA MORT

Vina, t'estim, jo sóc la Bella fabulosa,
la sirena que ronda allà als supremes confins,
i que se sent cantar, lenta i vertiginosa,
quan l'aire trist dels vespres torna els sentits, divins.

L'AMANT

Què vols? Sobre mon cor s'adorm la Sulamita,
del vi fort embriaga que els llavis han begut;
i és mon amor, dreçat en fe que no té fita,
com cap que entre la tribu, superb, rep son salut.

LA MORT

Vina, tot endemà d'ací baix és sofrença;
cada mirall d'una hora, un mirall despolit.
En mos cabells enfonsa't, gotegen fosca densa,
i sols en ells podràs respirar l'infinit.

L'AMANT

Sí, suau és ta veu i el meu cor es dilata,
o pàllida germana, en sentir-te cantar;
sovint, en la furor del plaer escarlata,
de dolçor la meva ànima, ta veu d'ombra regà.

LA MORT

Vina, jo sóc l'amant suprema que hom esposa
més enllà de la irònica vida, més enllà encar
dels sols d'or fos dels quals és la terra gelosa;
i la Nit casta i freda per sempre em va velar.

L'AMANT

L'hora ha sonat en mig de la volta nocturna.
La meva amant és bella, ho veus? I jo l'ador
perquè el seu cor és meu, son cor que és com un' urna
plena de tota l'aigua del cel, que plorà amor.

LA MORT

Pobre foll! ¿Creus que ella és de veres tota teva?
¿Has sondat fins al fons l'abisme dels seus ulls?
Ton amor? El rosega del dubte el cuc sens treva.
Orgullós! Ton amor no és sinó els teus orgulls.

L'AMANT

Silenci, deixa'm viure i embriagâ'm de l'hora,
en l'aire on s'ou encara son jurament darrer.
Sa carn és gloriosa, sent son alè a ma vora,
i el seu braç és tan blanc quan sos cabells sosté!

LA MORT

Un núvol amorós roda a través la cambra.
Les flors en els cristalls s'obren en amples plecs.
Més fina que l'acer i més subtil que l'ambre,
ma veu llisca i penetra als més secrets replecs.

L'AMANT

Entre totes les nits, la meva és nit de festa.
Ves-te'n, no et vull pertànyer aquest vespre joiós.
Ves-te'n, perquè tenaç ta mirada feresta
m'atrau i me reté com un mirall ombrós.

LA MORT

Digues, quan a sa boca tos llavis imprimies,
¿no has viscut de vegades, digues, en un instant,
l'infinit d'una angoixa de salvatges follies?
És que llavors besaves ma boca, o mon amant.

L'AMANT

Sí, he tastat de vegades besos vertiginosos
més cremants i potents que delirant licor,
i he sentit dins de l'ombra talment misteriosos
dits que amb negre prodigi deslliuraven mon cor.

LA MORT

Era jo, te dic, jo, a través la durada,
a través el miratge esclatant del plaer,
cercaves en mos ulls la gran nit oblidada.
Vina, sóc la Mort dolça i l'amant esperada.

I et versaré, amb els meus cascalls de fruit letal,
bressat fora de l'ésser, dels temps i de la vida,
pel soroll dels romponents de negres mars sens mida,
lluny dels plors i del dubte, dels sanglots i del mal,
el silenci i l'oblit del repòs eternal.

E. P., TRAD.

Un imperi mallorquí a l'Àfrica Septentrional

EN el nostre llibre "Catalunya a les Mars" (1) hem exhumat la gesta dels mallorquins d'Ibn Gania a l'Àfrica del Nord, pràcticament desconeguda a la nostra Península, i, fins i tot, als països de llengua catalana. Aquesta gesta ha estat estudiada, en un llibre eruditíssim, per un francès, Alfred Bel (2). I com a detall curiós que prova l'oblit en què ha quedat l'obra de Bel en el país on més podia interessar, recordarem que l'exemplar existent a la Biblioteca de Catalunya, de l'Institut d'Estudis Catalans, des de l'any 1915 (porta el nombre de registre 29.136), quedà verge de tota curiositat fins que nosaltres mateixos l'obrírem, plana per plana, en 1929...

UNA GESTA MALLORQUINA, OBLIDADA.—Demanarem al lector permís per copiar-nos a nosaltres mateixos. Heus ací el que dèiem a "Catalunya a les Mars":

"La més antiga de les relacions directes de Catalunya amb l'Àfrica del Nord fou la dels mallorquins d'Ibn Gania: una de les més arriscades empreses piràtiques que hom conegui. Avesats els mallorquins tradicionalment a les expedicions marítimes, posseïdors, sens dubte ja aleshores, d'una alta cultura nàutica—no oblidem les empreses de l'emir Moshehid a principis del segle XI,—no ens ha d'estranyar que, com després, d'allà surtin navegants atrevits.

(1) GONÇAL DE REPARAZ (FILL).—*Catalunya a les Mars. Navegants, mercaders i cartògrafs catalans de l'Edat Mitjana i del Renaixement (Contribució a l'estudi de la història del comerç i de la navegació de la Mediterrània)*. Pròleg de Gonçal de Reparaz.—Barcelona, Edicions Mentora, Provença 101, 1930.—252 pp.

(2) ALFRED BEL.—*Les Benou Ghànya, derniers représentants de l'Empire Almoravide et leur lutte contre l'Empire Almohade*.—Publication de l'École des Lettres d'Alger, Bulletin de Correspondance Africaine, tome XXVII.—Paris, Leroux, éditeur, 1903.—In 4°, 231 pp.

Bel cita més d'un cop el *Bosquejo histórico de la denominación islamita en las Islas Baleares*, d'ALVAR CAMPANER (Palma, 1888, in 8°).

“De 1185 a 1233... un aventurer mallorquí, Ibn Gania, darrer descendent dels almoràvits, saquejà el Magreb Oriental... Fou la més extraordinària epopeia de bandit que mai hagi existit, probablement”, diu Gautier.

“És l'equivalent de les empreses dels almogàvers de Roger de Flor, d'Entença i de Muntaner a l'Imperi Bizantí i a Grècia. Però com que els Ibn Gania i llurs mallorquins eren de religió musulmana, ja no són dignes d'esment ni de record, mentre els altres són constantment glorificats!

“Curiosos efectes dels compartiments estancs de què Gautier es queixa en el que es refereix a la història del Magreb i Gonçal de Reparaz en el que pertoca a la història d'Espanya... La formació mental creada des de l'escola primària i continuada, amb rares excepcions, fins a la Universitat, per un ensenyament pobre, rutinari, mnemotècnic i equivocat, és difícil de modificar després i més difícil encara l'adquisició d'un criteri independent, aliè a les influències escolàstiques esterilitzadores de la Universitat espanyola, la qual, en la immensa majoria dels casos, es limita a omplir les funcions d'una immensa burocràcia estèril, i, el que és pitjor, esterilitzadora, no passant de repetir eternament els mateixos tòpics. Sols les generacions joves podran fer canviar aquesta vergonyosa situació. Però hauran de treure's prèviament la pols i les terenyines que els haurà deixat el pas per aquesta trista Universitat típica d'Espanya, rutinària, sense curiositat mental...

“Però tornem als nostres Ibn Gania i als seus mallorquins, pobres catalans oblidats dels temps anteriors a aquells que acaben de celebrar les solemnes commemoracions d'aquella gesta que sumà Mallorca al cristianisme i... a la civilització (i, per tant, poc dignes d'esment).

“Els mallorquins d'Ibn Gania conqueriren bona part de Berberia i feren trontollar l'Imperi dels Almohades. Això sembla que sigui quelcom, fet per mallorquins, i que els historiadors d'ací haurien hagut d'assabentar-se'n i tenir-ho en compte si volien realment fer en forma completa la història de llur terra, tal com hi inclouen les gestes dels almogàvers a Orient. Però aquests mallorquins eren musulmans...

“I ha tingut d'ésser, per tant, un estranger, Alfred Bel, el qui n'ha fet la història (1).

(1) Naturalment, una senzilla cita es troba generalment en les històries de Mallorca. Però del que

“No ens ha d'estranyar veure una bona part del Nord de l'Àfrica conquerida pels mallorquins. Car el destí de Berberia ha estat sempre caure en mans de gent de fora. I, com observa Gauthier, en aquesta empresa ens apareix “un armeni, Karakox, al costat d'Ibn Gania, el qual, en definitiva, *era un espanyol*” (p. 398). Però qualsevol fa comprendre coses tan senzilles als nostres anti-islamites *enragés*, cegats per una—més que per una—per vàries idees fixes!

“I així l'acció catalana—diplomàtica, guerrera, econòmica o religiosa—tan important a l'Àfrica del Nord durant segles, iniciada pels catalans musulmans, ha estat gairebé sistemàticament deixada de banda en les històries de Catalunya!

“Com ja hem dit, l'epopeia de bandidatge, crim, saqueig i destrucció, de guerra, de conquesta i de glòria—termes sinònims i intercanviables ahir com avui,—que dugueren a cap els pirates mallorquins, sols es pot comparar, dintre la història de Catalunya, a la de llurs compatriotes aragonesos i catalans a l'Orient. I, per a major desgràcia dels països que assolaren ferotgement, ambdues gestes duraren uns quants lustres...”

ELS BEN GANIA, SENYORS DE LES BALEARS.—Per als mallorquins tot el llibre de Bel té interès. És, doncs, difícil fer-ne un resum per als lectors de LA NOSTRA TERRA. Però desgraciadament l'obra està exhaurida... encara que no, segurament, a causa del nombre d'exemplars que se n'han venut per ací! Tractarem, doncs, de resumir en les seves línies principals la gesta dels Ben Gania tal com ens la presenta Alfred Bel, afegint alguns detalls interessants al que ja havíem dit a “Catalunya a les Mars”.

L'imperi dels almoràvits estava ja en decadència quan en l'any 1127 el sobirà Alí ben Yusuf nomenà Yahia ben Gania governador de l'Espanya occidental. Aquest Ben Gania era un personatge important, gran amic de l'emir, i emparentat amb ell. En el mateix any, fou nomenat Mohammed ben Gania, germà d'Yahia, governador de les Illes Orientals—nom àrab de les Balears—, on havia esclatat

nosaltres ens queixem és de la diversitat de valor donada a uns i altres: a uns, volums sencers, la qual cosa arriba a ésser exagerada; als altres, mitja dotzena de ratlles, si arriba a tant, i això no és menys exagerat.

Així les *Islas Baleares* de PIFERRER-QUADRADO dediquen a penes unes quantes ratlles a aquests fets, els quals, d'altra banda, abans de l'erudit estudi de Bel, eren mal coneguts. Piferrer utilitza l'obra de Conde, plena de disbarats que Dozy ha denunciat. Confon Alí i Yahia, creient que es tracta d'una mateixa persona, etc. (pp. 51-55). Quadrado, millor informat, ha consultat Ibn Khaldun i dona més amplitud a la gesta dels Ibn Gania. Però tan poca!...

una revolta. Així tenim ja aquesta important família instal·lada a Mallorca.

Quan en 1147 s'esfondrà totalment l'imperi almoràvit, el governador Mohammed ben Gania es transformà en sobirà independent de les illes Balears i governà el seu petit reialme assistit per un consell del que era president. L'arxipèlag es transformà així en l'últim baluard dels almoràvits i molts fugitius d'Espanya, partidaris del règim caigut, s'hi refugiaren.

Seria llarg relatar ací les vicissituds de la política mallorquina en aquella època. Direm només que el fill de Mohammed i successor seu, Ishak ben Mohammed, establí sòlidament la seva autoritat damunt de les illes, que administrà i fortificà acuradament. El príncep de Mallorca pogué aviat estendre el poderiu marítim de l'illa. No solament prosperava la pirateria, ans també creixia el comerç i les relacions mercantils amb els cristians prosperaven: així, per exemple, en 1177 es signava un tractat de comerç amb Pisa i un altre, quatre anys després, amb Gènova.

LA LLUITA CONTRA ELS ALMOHADES.—Però els almohades dominaven ja tota Espanya i amenaçaven seriosament les Balears. Aleshores, el nou sobirà Ali ben Ishak prengué una decisió agosarada: anar a combatre els seus adversaris a l'Àfrica mateix. L'odi entre els dos partits era mortal, car es tractava d'una guerra de religió, de dues concepcions diferents de l'islamisme: quelcom d'equivalent a les lluites entre catòlics i protestants.

“Les Balears...—diu Bel—no oferien un terreny suficientment ample per a la lluita; hauria estat imprudent esperar-hi l'enemic. Ali concep aleshores un pla audaciós i hàbil: resolgué atacar els almohades a llur pròpia casa, a Berberia. Aquest pla, lluny d'ésser nou, no diferia en les seves grans línies del que havien imaginat, molts segles abans, Agatocle, tirà de Siracusa, i els generals de Roma, Règulus i Escipió, contra Cartago. Un invasor hàbil podia comptar encara en el segle XIII després de J. C. amb trobar al Magreb altres Massyles i altres Massessyles que secundarien els seus esforços. Ali comptava amb l'ajut dels àrabs hilalians, els eterns enemics de tots els imperis berberiscs” (1).

Segueix exposant Bel els probables aliats amb què creia poder comptar el mallorquí: els berberiscs, les dinasties dels quals havien

(1) BEL, *Les Benou Ghanya*, pp. 37-38).

estat destruïdes per l'almohade Abd-el-Mumen. I comprenia Alí que si els mallorquins atacaven l'imperi almohade a l'Àfrica mateix, obligaria al soldà de Marrakex a cridar una part de les forces que tenia a Espanya i es veuria així per un cert temps forçat a renunciar a l'atac de les Balears. Com veiem, era una ampla concepció política.

Alí ens apareix, doncs, com un home d'una intel·ligència i esperit d'organització por comuns. Bel (1) s'estén en l'estudi de les consideracions que empenyeren a Ben Gania a prendre la seva decissió. No el podem seguir ací. I quant a les aventures i gestes dels mallorquins a Berberia haurem de fer un brevíssim resum del que en el seu llibre diu l'erudit arabista francès, en l'obra del qual tot això es troba extensament i eruditament exposat.

LA GRAN EXPEDICIÓ DELS MALLORQUINS A L'ÀFRICA.— Val la pena, però, de traduir alguna de les clarícies que dóna sobre els preparatius de l'expedició i la seva partida. I de tot això es deduirà ben clarament la confirmació del que hem observat anteriorment: que les Balears eren ja un important centre nàutic molt abans de l'era gloriosa que visqueren en el segle XIV: abans, com després, seguien essent "els mateixos homes, fent les mateixes coses", com hem dit ja en altre lloc.

En efecte, els mallorquins foren mariners ardots, comerciants i pirates, tant quan eren musulmans com quan eren cristians. ¿Per què una qüestió de religió fa que els uns siguin oblidats i els altres glorificats? Originalitats de la mentalitat humana... Un saquejador cristià resulta més gloriós que un saquejador musulmà...!

Alí acabava d'accedir al tron de les Balears quan rebé la notícia de la mort del soldà Abu Yakub Yusuf. "Era aquest un feliç esdeveniment per als almoràvits, car, mentre el nou califa feia reconèixer la seva autoritat, Alí tindria temps de preparar-se a la lluita. Una petita esquadra fou enllestida: hom hi embarcà homes, armes i riqueses. Un cop els preparatius de l'expedició terminats, Alí confià el govern de les illes al seu germà Talha. Ell mateix s'embarca amb un cert nombre dels seus altres germans, entre els quals figuraven Yahia, Abd Al-lah, El-Ghazi, Djobbara, etc. Havia tingut d'armar tots els vaixells de què disposava, incloent-hi els que els seus companys havien arrencat de mans dels almoràvits

(1) *Les Benou Ghanya*, pp. 38-40.

vinguts amb Ibn er-Reverter. Arribà així a un total de 32 vaixells. Un vent favorable havia inflat les veles; el comboi deixà Mallorca i prengué el llarg en direcció de l'Orient" (1).

Ja tenim els nostres mallorquins en camí de la gran aventura. Veiem ara quins eren els homes que s'hi ficaven. Bel ens ho dirà.

"Els soldats almoràvits (2) que Alí s'endua amb ell eren en llur majoria gent endurida en la carrera de les armes, acostumats a les expedicions terrestres i marítimes contra els cristians, i formaven una falanx d'intrèpids corsaris i de guerrers valerosos. Se sentien feliços d'anar a razziar noves terres, per ells desconegudes. Deixaven darrera d'ells llur pàtria, que no devien tornar a veure" (3).

En efecte, aquests mallorquins que deixaven probablement per sempre més llur país, ficant-se en aquella extraordinària aventura, eren gent atrevida i disposada a tot. ¿Quants eren? Pocs. La tropa d'Alí es componia de 200 homes a cavall i 4.000 a peu. I amb això pretenien els expedicionaris donar la batalla a l'imperi almohade totpoderós, que comprenia el Magreb i l'Espanya musulmana!

LES CONQUESTES MALLORQUINES A BERBERIA.—El 13 de novembre de 1184, l'esquadra mallorquina arribà davant de Bugia, i els nostres homes s'estrenaren amb un èxit brillant: per sorpresa se n'apoderaren immediatament.

Sucessivament, Alí i els seus mallorquins conqueriren Alger, Musaya, Miliana, i la Kalaa dels Beni Hammar, és a dir l'Argèlia central. Atrets per l'èxit dels invasors, un veritable exèrcit d'àrabs àvids de saqueig acudiren a reforçar els rengles d'Alí. Aquest posà setge a Constantina, però la ciutat—admirablement defensada per la naturalesa i per l'art—es resistí, i aquesta fou la primera derrota dels mallorquins. Demés, els almohades organitzaren un exèrcit de 20.000 homes. Els mallorquins foren aleshores rebutjats i ben tost abandonats per llurs aliats àrabs o berbers. Tingué aleshores Alí ben Gania de refugiar-se al desert i s'establí al migdia de Tunísia, on podia comptar amb l'ajut dels Ghozz i dels àrabs.

Mentrestant, a les Balears la situació estava bastant agitada i el domini almoràvit amenaçat. Alí embarca en la seva esquadra

(1) BEL, *Les Benou Ghanya*, p. 41.

(2) Noti's un cop més que *almoràvit*, com *almohade*, designa una idea religiosa, i que el terme no té cap significació racial: així, aquests almoràvits, com veurem, racialment eren, en aquest cas, mallorquins, però de la secta almoràvit.

(3) BEL, p. 41.

un cos expedicionari i l'envia a l'illa per tal de restablir el prestigi de la seva família (1187). Triomfant a Mallorca, el partit almoràvit balear assolí també assenyalades victòries a l'Àfrica. Tota la Ifríkia (Tunísia i part de Tripolitània) estava en poder seu, fora de les ciutats de Mahdiya i de Tunis. Els mallorquins saquejaven el país. Un exemple de llurs procediments—equivalents als dels altres gloriosos guerrers de l'època—el tenim en la presa de la població de Bachcheq. Els seus habitants es rendiren a condició que els fos respectada la vida. “Havent estat acceptada aquesta condició—diu Bel (1)—les tropes almoràvits i llurs aliats penetraren a la ciutat que els havia obert les portes. Els soldats d'Alí en començaren el saqueig i tregueren als desgraciats habitants tot el que posseïen. Riqueses, ramats, collites, tot els fou arrencat, fins llurs vestits, que els foren trets. Les dones i els infants mateix sofriren aquesta trista sort. Tots aquests miserables, mig nusos, anaren a refugiar-se sota les muralles de Tunis. Allí, sorpresos per l'hivern, moriren de fred en nombre de 12.000 (any 1186-87).”

Alí estava al seu apogeu. Reconegut com a cap pels àrabs i també pels ghozz, feia dir l'oració en nom del califa abbasida En-Nacir ben el Mostadi.

L'almojade El-Mansur, per tal de posar fi als atacs dels almoràvits, emprengué una gran campanya per a expulsar-los. Derrotat primer per Alí a El-Homra (1187-88), triomfa dels mallorquins a El-Hamma i novament els empeny vers el desert... El soldà es retirà cap al Marroc, creient la Ifríkia pacificada... A penes havia desaparegut, quan ja l'infatigable Alí hi torna, acompanyat del seu aliat, el curd Karakox. Però l'any següent mor, a conseqüència de ferides, el cap dels expedicionaris mallorquins.

LA GESTA D'YAHIA, EL MAYORQUI.—El succeí un home digne d'ell: el seu germà Yahia. Yahia *el-Mayorqui*, com li deien les gents de Berberia, sostingué amb una tenacitat extraordinària la lluita durant mig segle més:

Yahia, en possessió del Djerid, derrotà el seu ex-aliat Karakox i li prengué successivament Torra, Trípoli i Gabes. Si mirem el mapa veurem que la zona dominada aleshores pels mallorquins correspon a la Tripolitània occidental i al migdia de Tunísia. Estem en els anys de 1195.

(1) *Les Benou Ghanya*, pp. 73-74).

Després assistim a nous progressos de Yahia. Sòlidament establert a Gabes, s'apoderà de Stax i derrota completament al poderós senyor d'El-Mahdiya, on els mallorquins vingueren a assetjar-lo. Amb habilitats diplomàtiques consumades, el relat de les quals seria massa llarg, i no complint després els tractes de la capitulació, Yahia s'apoderà de la ciutat. Badja, Brisca, Tevesa i Kairuan, cauen successivament en poder dels mallorquins. Els habitants de Bona, aterroritzats, envien llur submissió al poderós cap.

Només faltava Tunis perquè tot el Magreb Oriental estigués en poder dels invasors. Yahia assetjà la gran ciutat successora de Cartago. Un dels seus principals auxiliars en l'empresa fou el seu germà El-Gasi, el qual, entre altres mitjans emprats, tancà el canal de la Goleta amb un dic. El 15 de desembre de 1203, els ardis mallorquins i llurs aliats s'apoderaven de Tunis. La conquesta de la capital causà la submissió de les darreres ciutats que encara posseïen els almohades al Magreb Oriental: Biserta, Laribus, Sicca-Veneria, etc.

Així, en 1204, arribaven els aventurers mallorquins a l'apogeu de llur poderiu. Però en aquell mateix any, les Balears són conquerides pels almohades. Des d'aleshores, Yahia no podia comptar més que amb ell mateix. I a desgrat de mil alternatives i de la ruïna de l'imperi que havia fundat, Yahia el Mayorquí sostindrà la lluita infatigablement fins a la seva mort, esdevinguda després de la dels seus dos fills (en 1238), alternant les victòries amb les derrotes. Prop de mig segle combaté, és a dir, fins després de la caiguda de Mallorca en mans de Jaume I. Ell minà l'imperi almohade i, si bé indirectament, contribuí no poc a la derrota musulmana a la batalla de les Naves de Tolosa. Sempre la història de la Península i la de Berberia han tingut repercussions profundes una en l'altra i han estat íntimament lligades, tal com llur constitució física i llur geografia humana s'agermanen, i com la raça ibero-berberisca són propparentes.

A la posta de la vida aventurera d'Yahia el Mayorquí, l'imperi almohade, que ell tant havia combatut, s'ensorrava sota els cops del Beni-Merins. "El destí havia volgut—citem novament a Bel (1)—que en el moment mateix en què l'imperi almohade agonitzava en mig de les revolucions de palau i de la guerra civil, Yahia ben Gania, gairebé ja sense mitjans, aliats ni recursos, contemplés aquesta

(1) *Les Benou Ghanya*, pp. 182-184).

agonia de l'enemic hereditari sense poder res per tal de substituir-se a ell... Sense voler establir un paral·lel entre la lluita de Yahia ben Gania a l'Àfrica contra l'imperi almohade i la d'Anníbal a Itàlia contra Roma, durant els tretze anys que seguiren la batalla de Canas, no ens podem sostreure a un just sentiment de profunda admiració per l'un i l'altre d'aquests dos generals, lluitant en país enemic, per la glòria de llur pàtria. L'un i l'altre no tingueren altres recursos que llur constància i habilitat per atraure a llur causa els mercenaris o aliats, l'únic estimulants dels quals era la sed d'or i de saqueig..."

Tal fou la gesta dels mallorquins al Nord de l'Àfrica en els segles XII i XIII.

GONÇAL DE REPARAZ (FILL)

Gania, gairebé ja
mig de se
sup

(1) Les Bases de l'Imperi Almohade (1171-1212).

C R Ò N I C A

ACTE D'AFIRMACIÓ DE LA UNITAT CATALANA, A REUS.—El Centre de Lectura de Reus organitzà, amb la col·laboració de les entitats "Palestra" i Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, una festa d'afirmació de la unitat de les terres de llengua catalana.

Aquest acte tingué lloc el diumenge, dia 24 d'aquest mes. A més de la Catalunya estricta, hi foren presents Delegats del Rosselló, València i Mallorca, la representació de la qual estava encarregada a l'"Associació per la Cultura de Mallorca" i en nom d'aquesta hi assistí el President Sr. Miquel Massutí.

A continuació transcrivim íntegrament el seu parlament:

«Germans de la gran família catalana:

No podeu imaginar-vos l'alegria amb què rebérem, els mallorquins que sentim, fonament, la catalanitat de les nostres illes, el convit a aquesta festa. Era la germana gran que volia reunir al seu entorn els fills de totes les contrades de la nostra terra, perquè junts, units pels llaços de pau i germanor, poguéssim cantar, en la nostra gloriosa parla, un himne a la nostra unitat espiritual i començar la tasca àrdua i noble que ens ha de dur a veure-la realitzada d'una manera completa dins la República espanyola.

Comprenc sobrerament que jo no sóc ningú per representar la meua terra en aquest acte; però els meus companys de l'"Associació per la Cultura de Mallorca", volgueren que, degut a la seva transcendència, fos la mateixa Associació, en la persona del seu president (càrrec amb el qual me veig investit amb honor immerescut) qui dugués avui la veu de Mallorca.

Siguen, doncs, les meves primeres paraules d'agraïment en nom de l'Associació i meu a la catalaníssima "Palestra", entitat que no cal ponderar, per ésser massa conegut de tots el seu patriotisme, la seva ciutadania, i la noblesa de la seva actuació.

Vull també manifestar la meua admiració per la Protectora de l'Ensenyança Catalana. Els anys de la seva activitat, l'eficàcia d'aquesta, les persecucions de què fou objecte durant els temps de la ignominiosa dictadura la fan mereixedora del més gran afecte. Jo us puc dir que tenc com a un dels grans orgulls de la meua vida que la primera entitat a què vaig pertànyer fos l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana.

Rebeu també la més coral salutació i l'abraçada de Mallorca, vosaltres, representants de les terres germanes. La mar que ens separa no ens allunya, és *el pont de la mar blava* que ens uneix i recorda amb el seu cant les glòries de la nostra raça.

El desembre de l'any 1228, s'acordava a Barcelona la gloriosa empresa que havia de portar a terme l'associació de les illes d'or i nacre a la co-

rona catalana. El 5 de setembre de l'any següent, partia d'aquestes properes platges de Salou l'estol de naus portadores de la host del jove rei i "era bell de veure—diu la crònica—que tota la mar semblava blanca de les veles: tan gran era l'estol". Dia darrer d'aquell mateix any, restava gloriósament incorporada la nostra terra a Catalunya; el bell catalanesc ressonava per totes aquelles contrades, i les barres sang i or, onejaven alegres i victorioses esguardant-se en el mirall de maragda del Mediterrani.

Però aquell gran Rei, l'instint nacional del qual el portava en vida a la constitució de la nacionalitat catalana, en la seva darrera disposició, duit segurament per l'amor als dos fills, esfondrava l'obra de tota la seva vida. Hom no s'explica com pogués Jaume I realitzar l'acte tan poc polític de dividir el seu regne. D'aquesta manera, Mallorca restava separada de la Catalunya continental.

Com tots sabeu, aquesta manifestació equívoca de l'amor paternal, tengué fatals conseqüències. La rivalitat entre els dos germans no trigà gaire a manifestar-se, però el poble, sempre germà malgrat la voluntat dels seus reis, defugia la brega i afirmava a tota hora la seva unitat espiritual. Prova d'això la tenim en la rebuda i homenatge que els mallorquins dispensaren al primogènit del rei Pere II el Gran, quan fou enviat per aquest a possessionar-se de les illes durant la guerra amb Felip de França i com veren de malament que el malaurat Jaume de Mallorca, per ressentiments personals cercàs l'ajuda d'un rei estranger. Més tard, Alfons, ja rei, reintegrava per primera vegada les nostres illes a la seva corona; per bé que Jaume el Just, anys després, cedís de nou, però en feude, al seu oncle, ja vell, el regne de Mallorca.

La lluita, però, no s'era acabada. Sota la sobirania de Pere III, rebrotà més forta que mai i la brega finí amb la total desfeta de la casa reial de Mallorca i l'anexió definitiva de les nostres illes a Catalunya.

En el mes de maig de l'any 1343, Pere el Cerimoniós, abans d'entrar a la Ciutat, jurà servir i defensar les llibertats de Mallorca i entremig d'un gran entusiasme era més tard coronat com a rei de les illes. Per última vegada, intentava Jaume III de Mallorca, acompanyat de gent estrangera, fer-se seves les illes i perdia gloriósament la vida en els camps de Lluchmajor. Diu Pere Oliver en un bell treball sobre la catalanitat de les Mallorques que "per la fredor amb què el poble insular veié l'enrunament de son senyor i rei, per les protestes de fidelitat a Pere III, deixà ben palesa en les planes de la història el voler de les Mallorques de vincular amb les altres terres germanes llur sort i esdevenidor".

Un fet vull recordar en l'acte d'avui. El 29 de març de l'any 1344, fou segellat d'una manera solemne, la reintegració de les illes a la Confederació catalano-aragonesa. Pere III jurà per ell i els seus, en la capella del palau reial de Barcelona, no separar mai més, de la corona d'Aragó, el regne de Mallorca. Aquest jurament era complimentat per tots els comtes-reis de cara a la mar i després d'haver jurat les llibertats de Catalunya.

Tristament arribaren els jorns de desgràcia. Anys més tard es realitzà la consumació de la més gran injustícia: la desnacionalització de Catalunya. I llavors Mallorca seguia amb la seva fidelitat als germans de raça. Diu l'autor abans citat "que l'instint de l'amor unia en estreta abraçada les dues Catalunyes. Fou la caiguda en esclavatge de Catalunya nou triomf de la catalanitat de les illes, la darrera prova de la voluntat insular, fermament catalana".

El príncep de les lletres catalanes, Josep Carner, ens envià als mallor-

quins, quan el 7.è centenari de la conquesta, unes belles estrofes: "L'altre testament," joia literària de gran vàlua. En elles ens fa reviure l'ànima de Jaume I que *si per als fills migpartia sa gent—per a la terra fa nou testament* d'aquesta manera:

I a la fillada que es diu munió,
deixo indivís mon reialme millor:
deixo la parla, que el temps més felló
obri les ales i es torni cançó;

I la sang nostra que és neta d'enveja,
d'urc i fretures, i sola ens rabeja,
car l'Empordà vers Mallorca passeja
i el Segre verd dins València bateja;

L'àngel, però, que li era veí
amb ploma d'or cada mot escriví;
i el testament piadós escondí
dins el misteri dels cors a venir.

Aquell testament que l'àngel *escondí*, resta avui amb tota la seva força: la nostra gloriosa parla es mostra ben indivisa.

"Des de les Corberes franceses—diu Pompeu Fabra—fins als palmerars d'Elx i des de les regions orientals d'Aragó fins a les illes daurades, existeix un grup de parlars romànics que formen un conjunt prou homogeni per ésser considerats com una sola llengua novillatina enfront de l'espanyol, del francès i de l'italià. Dins aquest domini lingüístic es constituí a l'edat mitjana una llengua literària uniforme on traspuaven a penes les variants dialectals de la llengua parlada, la llengua en què escrivien el català Ramon Muntaner, el valencià Ausias March i el mallorquí Ramon Lull."

En sessió memorable, que l'entitat que represent dedicà a la memòria de l'illustre patrici, despertador de la nostra parla, Marian Aguiló, en ocasió del centenari de la seva naixença, Josep M.ª de Sagarra, expressà clarament la importància de la llengua com a llaç d'unió entre Mallorca i la Catalunya continental:

Mallorquins, catalans, hi ha això que ens lliga,
és ell qui de bon cop ho ha definit:
és nostra parla, la fidel amiga,
la llàntia vigilant de l'esperit.

Collaret de paraules,—fines brases—
cada cop lluenteges més segur;
resistiràs a totes les espases:
ai, collaret, no et trencarà ningú!

Tota campanya d'afirmació de la nostra personalitat ha de tenir per punt de partida el recobriment de la nostra parla.

Mallorca,—recordava la revista LA NOSTRA TERRA en una bella editorial deguda a la ploma elegant i catalaníssima de l'amic Antoni Salvà,—es pot dir que és, de totes les terres catalanes, on està mes generalitzat l'ús del nostre idioma, però són comptadíssims els mallorquins que tenen el costum d'escriure'l; i just ara es comença a emprar en els actes oficials. Afegia l'esmentada revista que Mallorca no haurà recobrada la seva personalitat mentre els mallorquins no parlin la seva llengua i li servin per tot

arreu la mateixa fidelitat que li serveix en la seva pròpia casa; mentre no l'hagin adoptada en totes les ocasions que els siga possible.

Per aconseguir això cal començar la tasca ensenyant als nins a les escoles a llegir i escriure correntment el català, perquè deixi de produir-se el cas d'haver de sentir els nostres fills els primers coneixements, aquells que tan arrelats queden en la seva ànima tendra, en un idioma distint d'aquell altre en què escoltaren de les seves mares les cançons de bressol, i en què aprengueren a embarbollar les primeres paraules.

Comprenent-ho així, l'"Associació per la Cultura de Mallorca", procurarà per tots els mitjans que estaven al seu abast que es fes extensiu a Mallorca aquell encertat decret de bilingüisme del passat ministre d'Instrucció i hem de confessar amb tot el dolor del nostre cor que de cap manera poguérem aconseguir-ho. A la germana Catalunya, a la primogènita de la nostra raça, deman jo avui en nom dels mallorquins conscients de llur personalitat, la seva valuosa ajuda. Per vosaltres, la qüestió de l'idioma ja no és cap problema; és tal el convenciment de tots els catalans de la cabdal importància d'aquest punt, pedra on descansa tot l'edifici de la nostra llibertat, que per ell sol s'imposa l'ús de la nostra llengua per tot arreu. Però a l'altra banda de la mar, són molts els mallorquins que encara creuen que la nostra parla benivolguda tan sols ha de sentir-se dins el redós familiar. I opinen d'aquesta manera absurda tan sols per ignorància; el dia que tots els mallorquins coneguen bé el seu idioma, la seva literatura, el seu desenvolupament a través de la història, aquell per ell sol haurà pujat al grau que li correspon. No heu de voler, catalans, que aquell decret sia tan sols per vosaltres sols, que Mallorca "aquell tros de Catalunya més pur, més a la vora de llevant" no pugui gaudir de la primera llibertat que a vosaltres us fou concedida i que és la clau de volta de totes les que vendran.

La nostra cultura és essencialment catalana. En tota època, homes de Mallorca eminents han enriquit amb magistrals produccions, el tresor espiritual de Catalunya. Ramon Lull i Turmeda entre els nostres clàssics i des del renaixement ençà, per no citar més que una mostra, els noms de Marian Aguiló, Mateu Obrador, Costa i Llobera, Joan Alcover, Gabriel Alomar, Maria Antònia Salvà i tots els veritables valors intel·lectuals de la Mallorca d'avui senten fonament la catalanitat. Escoltem el que sobre la nostra cultura diu el pensador mallorquí Gabriel Alomar: "Mallorca com a nucli territorial i racial en el conjunt d'Espanya no ha aportat a Madrid cap influència considerable. Se'm dirà: i tal nom d'un polític i tal altre d'un general. Ells, ni ningú han duit a Madrid cap autèntica expressió de psiquis colectiva.

En el territori de l'estat espanyol, Mallorca té son modest patrimoni "Mon vas és petit, però bec en mon vas". El que succeeix és que la gravitació de Mallorca (la Mallorca amb vida espiritual ben entès) pertany al sistema solar d'una altra ciutadania, d'una altra metròpoli: la civitas catalana.

I és curiós que solament per aquesta capacitació s'allibera Mallorca de tota taca de provincianisme".

L'"Associació per la Cultura de Mallorca" l'actuació de la qual està inspirada per la vibració patriòtica de l'ànima nostra, no ha emprat mai altra arma que la cultura en les seves actuacions; ha posat sempre la cultura al servei de la nostra espiritualitat.

Per aquests tres fets: el racial, el de l'idioma i el de la cultura, les nostres illes mostren la seva personalitat. Mallorca, sense perdre cap ca-

racterística pròpia—deia l'esmentada revista LA NOSTRA TERRA en temps encara del règim monàrquic—, no és altra cosa que una illa catalana i com a tal forma part de la Catalunya integral, participant amb ella de la unitat de raça, de la unitat de llengua i de la unitat de cultura. Mallorca, a tot estirar, constituirà una regió de Catalunya i com a tal formarà part de la més important de les minories nacionals que integren l'Estat espanyol tal com està constituït en l'actualitat. Això és el que simbolitza la nostra bandera, la qual—com per tot arreu de les terres catalanes—mostra les quatre barres, símbol de la unitat de Catalunya, que no és cap artífici legal, sinó l'essència d'un poble viu, que pensa, parla i sent d'idèntica manera.

Voldria que l'acte d'avui, fos el principi de tota una llarga i transcendental tasca que està per realitzar. Pensau que si actes com el d'avui s'haguessin anat celebrant des de fa deu anys, no hauria estat possible l'aprovació de l'article antidemocràtic de la constitució de la República espanyola que ens tendrà separats Déu sap fins quan.

La voluntat conscient de les Mallorques reclama que recordeu el *jurament per les illes* del rei Pere III i no les abandoneu en l'hora de les llibertats.

Treballant tots per aquest fi, veurem un dia que les nostres illes com un sol cor i una ànima sola, obeeixen a la llei de la gravitació universal dels pobles. I tots els mallorquins tendran a gran honor anomenar-se catalans de Mallorca, com s'ho anomenen ja les seleccions insulars d'avui i com antany s'ho anomenava Ramon Lull.

Adéu-siau.»

El Rosselló s'hi adherí amb una lletra vibrant de patriotisme del Sr. Francis, delegat d'aquelles terres, impossibilitat d'assistir-hi personalment, en la qual feia vots per l'aproximació espiritual del Rosselló amb les restants terres catalanes.

Seguidament, parlà, en nom de València, el President de l'Acció Cultural Valencianista, Sr. Francesc Carreres, de Calatayud, el qual féu història de l'actuació valencianista desplegada fins avui (Rat Penat, Taula de Lletres Valencianes, Acció Cultural, etc.) i demanà un major intercanvi entre València i les altres terres germanes, i tots junts lluitar pel triomf de l'idioma i de la Pàtria.

Després, ocupà la tribuna el Sr. Miquel Ferrà, per l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, el qual evocà el record d'una visió poètica de la Unitat de la Pàtria.

En nom de "Palestra", parlà tot seguit el seu il·lustre President, el Mestre Pompeu Fabra. Diu que l'idioma i la Pàtria són una mateixa cosa, puix que quan es tracta de retrobar la unitat de la Pàtria es troba la unitat de l'idioma. Demostra la unitat de l'idioma i que sols al mateix temps que es debilitava l'espirit nacional fou acceptat l'existència de tres dialectes: valencià, català i mallorquí. I adreçant-se als representants de les distintes terres catalanes, els diu: Feu vosaltres la mateixa obra de dreçament de la llengua que fem nosaltres i encara que no us preocupeu d'acostar-vos a Catalunya, us trobareu amb el mateix idioma que nosaltres, perquè acudireu a la parla antiga que ens era comuna i que és la d'avui depurada. Parlant tots els mateix idioma serem un poble fort i lliure.

El Sr. Pau Font i Rubinat, President del Centre de Lectura de Reus, manifestà la seva satisfacció per aquest acte. La presència de Mallorca, diu, no ens ha sorprès; ella ha contribuït poderosament en la tasca de la nostra

Renaixença; però, sí, la de València, encara que ella havia algun dia de venir, el mateix que el Rosselló. I afirma que el dia que l'espiritualitat de totes les nostres terres estiga ben desvetllada, no hi podrà haver cap article de la Constitució espanyola que s'oposi a la unitat de la Catalunya integral.

El Sr. Martí Bages, Alcalde, en nom de Reus, agrai als organitzadors i delegats la seva assistència i que aquest acte s'hagi celebrat a dita Ciutat.

Finalment, el Governador Civil de Tarragona féu manifestacions de fonda catalanitat. Recollí el prec del delegat de Mallorca que es fes extensiu a les Balears el decret de bilingüisme i prometé traslladar-lo al Govern de la República.

Tots els oradors foren llargament aplaudits.

L'acte fou un èxit i desitjariem que aquestes campanyes es repetissin sovint per totes les contrades de les nostres terres.

CURSOS.—Durant aquest mes ha finalitzat el curs d'Iniciació a la Biologia que venia explicant el Sr. Miquel Massutí, amb les dues darreres lliçons sobre els temes: "Associacions entre éssers vius", "Taxonomia".

Continua, amb èxit creixent, el curs de Mallorquí que explica tots els dimarts i dijous el prof. Sr. Francesc de S. Aguiló.

Començà el dijous, dia 28, el curs de Folklore Mallorquí, que forma part de les Càtedres d'Estudis Baleàrics, a càrrec del Sr. Andreu Ferrer Ginard. La primera lliçó tractà sobre "Generalitats del folklore." L'assistència fou nombrosa i restà entusiasmada de la disertació del Sr. Ferrer.

EXPOSICIÓ DE FLORS.—Per les vinents festes de Pasqua de Pentecostès, dies 15 i 16 de maig, la nostra Entitat celebrarà una Exposició de flors que tindrà lloc a la Llonja.

El Jurat està constituït com segueix: Presidenta, Srta. Concepció Riera; Vocals, Srtes. Pilar Fons Garau, Marcé Pou i Srs. Arnest Mestre, Antoni Pol, Bartomeu Bauzà, Josep Costa i Antoni Mulet.

El cartell serà publicat a la premsa local.

CENTENARI DE GOETHE.—La nostra Associació té acordat, com anunciàvem en la crònica anterior, commemorar d'una manera digna el Centenari de Goethe. D'acord amb el Comité de la Universitat de Barcelona, ha projectat una representació d'Ifigènia en el teatre romà d'Alcúdia, la qual tindrà lloc a primers del vinent mes de juliol.

HOMENATGE RUSSINYOL.—Per a contribuir a l'homenatge a Russinyol projectat per aquesta Associació, les Galeries Costa organitzen una tòmbola de teles i dibuixos, amb objecte de dedicar el producte a l'adquisició d'un bust que perpetui a Palma la memòria d'aquest pintor tan enamorat de la nostra illa. S'ha rebut per aquest fi un quadre original de la Sra. vídua de Russinyol.

CONFERÈNCIA.—Día 23, donà una conferència al nostre local social l'escriptor Cèsar Cabanes sobre el tema "Terrassa, terra de pintors". Després recità algunes poesies originals. La concurrència aplaudí el culte conferenciant.

L E S A R T S

EXPOSICIONS

EXPOSICIÓ COL·LECTIVA

L'exposició col·lectiva reunida pel senyor Costa en les seves Galeries és una resultant de la seva exquisida selecció. Sense estridències, ha agrupat aspiracions artístiques de diverses generacions.

L'escultor Clarassó presenta reduïts bustos i estatuetes en marbre, obres altament atractives, correctíssimes, àgils, gracioses. Producte d'una època de la més gran llibertat; d'una època en la que els artistes se refugiaven en la bohèmia per fruit de major llibertat espiritual, i es preocupaven solament d'exterioritzar les imatges, en la seva forma natural, marcades per l'espiritualitat dels seus ensomnis; d'un temps en què l'escultura estava encara alliberada de les tendències actuals de sacrificar la fresca concepció a premeditades masses i síntesis arquitectòniques.

Cada una de les escultures condensa en breu espai un delicat sentiment. Entre elles se remarca *Onada*, de la més elevada inspiració.

Un quadre de Russinyol i un tríptic de Meiffren s'acomoden també a l'època esmentada. Mir, Canals i Gussigué representen bells aspectes de la pintura catalana. Seguí Palou, Càffaro, Barceló, F. Rosselló, Pons Frau, Bauzá Castanyer, Ramírez, Cittadini, L. Cerdà, i Fuster presenten encertades mostres de les seves peculiars modalitats, els tres primers en figura i el restants en paisatge. M. L. Rosselló i S. Cerdà, simpàtiques notes de flors i peixos. Completen la valuosa exposició, interessants aportacions dels estrangers Verité, Rappaport, Middlehurst i Schneider-Kainer.

TITO CITTADINI

Cittadini ens ha ofert després, també a les Galeries Costa, el fruit substancial dels dos darrers anys. Més ben dit, els treballs recents que condensen l'essència i fruit de profitós estudi durant molts d'anys; que mostren el tremp forjat en l'esforç i la il·lusió; que són reflexe de la càlida vibració de la seva ànima.

Són obres les seves que guaiten més enllà del plasticisme per descobrir la lluita interna. Obres que en part s'aparten dels canons coneguts per recalcar els elements expressius de l'emoció; per arribar sovint a una afinació de color o a una força de clarobscur que no caldria pretendre aconseguir amb el fred examen del natural. Obres de ferma estructura, a les que arriba Cittadini després d'una enorme preparació, quan ja la seva paleta havia assolit l'excelsitud del cromatisme suau i nítid que ens encativava.

Però el seu fort temperament, necessitat de la lluita que entona, s'allunya d'aquella classe de perfecció, per ell ja massa fàcil, i abans que

defallir, dóna un salt a un altre camp més subjectiu. I passa decidit a la seva nova manera que feia estona incubava en el seu esperit, i ja brotava de tant en quant en qualque obra precursora que destacava la seva més personal modalitat d'entre la seva anterior producció.

Es caracteritza l'actual exposició per una major austeritat i síntesi; per les sentides harmonies en grisos; per construir amb més amples plans; avalorar la seva paleta, la sobrietat; i profunditzar el seu art, la senzillesa.

I per camins distints del d'abans s'esplaia la seva inspiració, ja en la reverberació del sol (*Cases*), o bé en grisenques transparències (*El Mollet, Formentor*). Exalta la placidesa (*Horta de Pollença, n.º 19*) o vela l'escena de carrer de misteriosa llum (*El Cantó*). Mostra la transició remembrant l'època precedent (*La Casa de Ponent, Formentor*) o empeny a nova visió (*Pont Romà*); o bé escalona termes muntanyosos fins a la llunyania amb encert admirable (*Badia de Pollença*).

Les figures de modern ambient s'entronquen per la solidesa del dibuix i per la tendresa dels tons amb les dels impressionistes. Els negres traços que les perfilen i les masses de delicada llum que les coloren contrasten amb exquisida harmonia, sols de vegades discretament trencada per accentuar el caràcter.—B. B. C.

CONCERTS

BARTLET-ROBERTSON

Fins el dia 15 d'aquest mes, en què l'"Asociación de Cultura Musical" donà el concert corresponent al mes de febrer a càrrec dels pianistes senyora Bartlet i senyor Robertson, pot dir-se que els concerts a dos pianos, interpretats per artistes professionals, havien estat desconeguts a la nostra ciutat.

Certament que el repertori d'obres musicals antigues i modernes, escrites expressament per a dos pianos no és gaire extens i que, per altra part, són comptats els concertistes consagrats a donar-les a conèixer. Així, doncs, no és d'estranyar que ens torbéssim tant de temps a poder apreciar aquesta classe de manifestacions artístiques.

Des dels primers moments de començada pels dos grans mestres la interpretació del programa, l'emoció rebuda pel selecte i com sempre reduït auditori fou profundament intensa i mantenguda durant tot el temps del seu impecable desenrotlament. Es registraren moments de fortes explosions d'entusiasme, com foren després de l'acabament de la *Dansa andalusa*, d'Infante, amb què finalitzava la tercera part, i també una vegada executades magistralment les celebrades *Variacions sobre un tema de Beethoven*, de Saint Saëns, que integraven la quarta i última part, entusiasme que fou amablement correspost amb la interpretació exquisida, fora de programa, del conegut i sempre ben recordat *Minuet del Somni d'una nit d'estiu*, de Mendelsohn, i d'un *Vals*, de Strauss.

La senyora Bartlet i Robertson han posat esplendorosament de manifest haver atès, amb la precisa uniformitat i compenetració espiritual i tècnica tan essencials per a la perfecta execució de les composicions a dos pianos, un agermanament que creim difícil de poder ésser avantatjat. I havent restat els oients desitjosos de futures sessions com la que tan pàl·lidament queda ressenyada, no cal recomanar als dirigents de l'"Asociación" la tornada de tan renomats concertistes.—E. A.

P. ALCARAZ DE PRIETO

Dia 25, donà un recital de *lieder* a la mateixa "Asociación" la senyora P. Alcaraz de Prieto, acompanyada al piano per la senyora Maria Rodrigo, arpista (?) segons els programes. I no consignam això sinó per fer constar la poca cura amb què continuen essent redactades aquestes fulletes, enviades, creim, des de Madrid als públics provincians.

La senyora Alcaraz posseeix una agradable veu, càlida i expressiva, especialment ben timbrada en el registre mig. Interpretà correctament la major part de les cançons que figuraven en el programa, el qual no resultà massa interessant, potser perquè la peculiar interpretació de la concertista li exigeix un repertori adequat.

Amb tot, podríem alabar a aquesta cantant un cert bon gust que la fa fugir dels efectismes cars als *divos*, si no caigués en defectes d'expressió plàstica que la porten àdhuc a canviar-se d'indumentària per cantar determinades cançons. Fins ara, aquest costum només se seguia en l'art menor de les *varietés*.

És ben possible que el temperament artístic de la senyora Alcaraz estigués més al seu lloc damunt les taules. La seva forma d'interpretar les obres, ajudant extraordinàriament amb el gest a donar expressió i crear ambient, ens ho fa pensar. El que sí que podem dir és que no es tracta de cap intèrpret ideal d'aquesta flor delicada de la música que es coneix amb el nom de *lied*, molt més difícil de conrear del que sembla.—E. P.

E L S L L I B R E S

SINTES OLIVES, F. F.—*Economía de las Empresas Industriales*.—Imprenta d'Andreu Borràs.—Villa Carles (Menorca)—120 pp.

Aquesta obra, acuradament impresa, és per moltes raons interessant. Omple un buit en l'estudi de les Empreses industrials, precisament en l'aspecte econòmic, respecte el qual no hi havia encara cap obra en llengua castellana que compendíés, en poques pàgines, la forma de crear i dirigir el funcionament de les Empreses encarregades de prestar un servei o de transformar els productes nadius o manufacturats, ja sigui pel procés de fabricació o per la construcció d'estructures en general. Altrament, cal elogiar l'obra del professor Sintès per l'esperit pràctic que la informa, com ho palesen els nombrosos exemples i exercicis numèrics, els quals, ultra comprovar la teoria, faciliten la comprensió de punts difícils dels capítols. Així es troben en diferents pàgines, després dels estudis teòrics, unes curtes ratlles que donen a l'obra un caràcter eminentement pràctic i la fan indispensable tant al tècnic (enginyers, arquitectes, contractistes, constructors, etc.), com als fabricants i fins al capitalista, el qual es troba freqüentment en el cas de jutjar entre dues o més proposicions per elegir la més acceptable.

Aquesta obra, finalment, és d'una utilitat indiscutible per a tots els que han viscut o viuen els problemes de caràcter industrial, en els quals sovint s'ofereixen en oposició, aparent o real, l'Economia i la Tècnica. Els tècnics, que s'esforcen a produir el millor i el més perfecte possible, i l'economista, conduït únicament pels principis econòmics que s'exposen en aquesta obra, poden copsar fàcilment una felicitat conciliació amb el menor esforç possible, que és a allò al qual aspira tota Empresa.

Durant aquests darrers anys, l'Economia Aplicada ha desvetllat arreu el màxim interès, motiu que obliga més de cada dia a l'estudi de l'Economia de les Empreses industrials, part d'aquella ciència que és objecte del tractat que comentem.

L'obra del senyor Sintès, doncs, ve a completar la preparació tècnica de qual-sevol gènere, oferint aquells coneixements indispensables per a jutjar les possibilitats econòmiques en realitzar un fi comercial o industrial.—F. V. B.

RECULLS DE FORA

Tancades les Corts des del dia 9 fins al 26 que han de reprendre la tasca, el mes d'abril ha estat de calma en la política. En la sessió de clausura, fou llegit el Projecte d'Estatut de Catalunya redactat per la Comissió Parlamentària d'Estatuts, que introdueix modificacions essencials en el text votat en plebiscit pel poble català, dia 2 d'agost d'enguany. L'Estatut serà, sembla, la primera qüestió que ocuparà l'atenció del Parlament en la nova etapa. Enfront del dictamen, quedà també presentat un vot particular dels Srs. Lluhí i Xirau, per la minoria catalana.

Dia 12 era el senyalat per l'emissió del primer emprèstic de la República, per la suma de 500 milions, al 5½ per cent i reintegrables als dos anys. La subscripció fou coberta el mateix dia per la quantitat de 628 milions.

A Londres, es reuní, sense que les seves tasques assolissin èxit, una Conferència internacional de les quatre grans Potències—Alemanya, Anglaterra, França, Itàlia,—per tractar de la situació dels països danubians: Àustria, Hongria, Iugoslàvia, Romania, Txecoslovàquia, i la unió Danubiana. L'objectiu immediat de la Conferència era la qüestió econòmica d'aquests països; l'objectiu final, preparar el camí a les nacions danubianes per un acord entre elles. En els dos aspectes, el fracàs de la reunió de les quatre potències fou patent. Mentrestant, segueix pausadament les seves deliberacions a Ginebra, la Conferència del desarmament.

Dia 10, tengué lloc la repetició en segona volta de les eleccions presidencials alemanyes. Encara que es donava per descomptat l'èxit de la candidatura Hindenburg, les xifres resultants no deixen de tenir gran importància. Els resultats provisionals, que han de variar poc dels definitius, foren per un total de 36.491.694 votants: Hindenburg: 19.359.642 vots; Hitler: 14.417.460; Thaelmann, comunista: 3.706.388. Una vegada reelegit oficialment, el President ratificà la confiança al Canceller Brüning. Al cap de pocs dies, prengué el Govern d'aquest la decisió transcendental de disoldre i prohibir l'organització de les milícies nacional-socialistes de Hitler, decret que fou executat amb extraordinària rapidesa.

L'anterior mesura del govern era presa en vistes a la campanya electoral per la renovació de les Dietes de Prússia, Baviera, Anhalt i Hamburg, eleccions convocades pel dia 24.

Els resultats d'aquestes eleccions foren: el triomf esclatant de Hitler a

Prússia, Anhalt i Hamburg, i dels populistes catòlics a Baviera. Característica fou també de les eleccions l'accentuació del retrocés electoral comunista.

La imminència de la discussió pel Parlament de l'Estatut de Catalunya ha revivat l'opinió catalana en una intensa campanya a favor de la integritat del text votat en plebiscit el 2 d'agost. La base jurídica a la campanya l'ha donada el *Dictamen Maspons i Anglasell* divulgat en un fullet de gran tiratge i explicat i defensat per l'autor en diverses conferències, una d'elles a l'Ateneu de Barcelona.

Diumenge dia 24, es celebrà a Barcelona una imponent manifestació pro Estatut, organitzada pel Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria, que fou presidida per les Corporacions.

Es calcula que foren uns 200.000 els manifestants.

A Reus tengué lloc el mateix dia, organitzat per "Palestra", un acte d'afirmació de la Unitat de les Terres Catalanes, en el qual parlà, en representació de Mallorca, En Miquel Massutí.

Dia 4, al vespre, tengué lloc a l'Hostal del Sol, de Barcelona, el banquet d'homenatge a Baltasar Samper, organitzat per l'Associació de Música de Camera, amb motiu dels èxits repetits de la seva suite orquestral: "Mallorca". L'acte fou ofert pel Dr. August Pi Sunyer, i parlaren també els músics Mestres Lamothe i Millet; aquest darrer llegí un vibrant i entusiasta discurs ple de simpatia per Mallorca.

La Generalitat de Catalunya, mentre espera portar a la pràctica el pla general de cultura que permetrà la implantació de l'Estatut, prengué darreament l'acord de donar caràcter oficial als dos premis literaris, ja existents, "Joan Crexells" per a la novella, i "Ignasi Iglésies" per al teatre, i crear el premi "Joaquim Folguera" per a la poesia.

En el Palau de Comunicacions de Barcelona, fou inaugurada, dia 8, la nova Biblioteca Postal. A l'acte d'inauguració, que revestí gran solemnitat, pronuncià una conferència sobre "El Correu Barceloní del segle XIV al XVIII", l'historiador Sr. F. Carreras i Candi; hi hagué també recital de poesies i música.

Per la tribuna del Conferentia Club a l'Hotel Ritz, han desfilat Walter Gropius, arquitecte berlinès, amb una lliçó sobre Arquitectura funcional; i Georges Duhamel.

A "Unió Catalana de Barcelona" donà dia 13 una conferència sobre el tema: "Catalunya i la valoració política i estratègica de les illes Balears", el Sr. Rafel Gay de Montellà.

N O T I C I A R I

ERRADA

Fiats de la benevolença dels nostres col·laboradors i lectors, no acostumem a donar fe de les errades d'impremta, les quals deixam sense corregir, ordinàriament.

En el darrer número, però, n'aparegué una que és necessari esmenar, tot i demanant que ens excusi el company A. Crespí, autor de l'article on se'ns escapà l'errada. En la pàgina 98, retxa 14, allí on diu *Moisés* s'ha de llegir *Ulisses*, que és el que va escriure el nostre col·laborador.

EL IV CONGRÉS D'HISTÒRIA DE LA CORONA D'ARAGÓ

A la Junta General ordinària de la "Societat Arqueològica Luliana", celebrada el dia 31 de gener d'aquest any, entre altres acords, es prengué el d'ajornar la celebració del IV Congrés d'Història de la Corona d'Aragó, que havia de tenir lloc en aquesta Ciutat el pròxim vinent mes de maig, fins que les circumstàncies sien més favorables a tal acte.

LA VENGUDA A MALLORCA DEL PRESIDENT DE LA REPÚBLICA

El President de la República espanyola ha reservat per Mallorca les primícies del seu primer viatge, certament triomfal. Arribà el dia 31 de març en el creuer "Almirante Cervera" escortat pels destructors "Churruca" i "Almirante Ferrándiz" i una partida d'embarcacions de pescadors, amb les xarxes al pal. L'acompanyaven els ministres d'Obres Públiques i de Marina. En el moment de desembarcar el President, s'amollaren alguns milers de coloms, i des del moll féu camí cap a les Cases de la Ciutat, aclamat sempre per una gran gernació, impossible de contenir pels guàrdies. Des del balcó de la façana de les nostres Cases de la Ciutat, el Batle, en la nostra llengua, agrai la visita de l'hoste distingit, el qual tot seguit lloà el sentiment popular vers la terra nadiua. La recepció fou brillant i cordialíssima, després de la qual anà a visitar el castell de Bellver, on és celebrà una festa escolar. Al capvespre anà a Sóller, passant per Valldemossa i Deyà i recollint en tot el trajecte mostres ben patents d'afecte. A la nit se celebrà una funció de gala en el Teatre Principal.

L'endemà, el President visità la nostra Seu, on veié els tresors artístics que s'hi guarden i es mostrà encisat de la visita. Després sortí cap a Inca, Pollença i Formentor, i trobà a tot arreu aixecats arcs de flors; no mancà en cap d'aquests llocs l'entusiasme del poble, i l'agraïment del President. Nombrosos turistes anglesos que sojornaven a l'hotel Formentor feren al President una gran rebuda i li demanaren autògrafs com a record. A l'Hípica, "Círculo Mallorquín" i la Llonja és celebraren actes lluidíssims.

El tercer i últim dia, en la nostra badia, un submarí ha fet proves d'immersió i d'un aparell per al salvament de les tripulacions dels subma-

rins del qual n'és inventor el Sr. Gènova, oficial de l'Armada, present a l'acte. Després, S. E. emprengué l'excursió cap a Sineu, on fou rebut cordialment i on visità les escoles inaugurades. Seguí cap a Petra, on anà cap a la casa pairal de Fr. Juníper Serra, fundador de la ciutat de S. Francisco de Califòrnia, que els rotaris han adquirit i restaurat per tal d'ofrenar-la a l'esmentada ciutat americana. Tot seguit la comitiva es traslladà a Artà i féu camí cap a les coves; després de la visita, escrigué S. E. en l'àlbum que s'hi serva la impressió rebuda. El Sr. Prieto també dedicà frases de lloança en basc. El seguici sortí cap a Manacor i, en aquesta ciutat, el Sr. Alcalà fou objecte d'una gran rebuda. A continuació visità la cova del Drac i es passejà en gòndola pel llac Martel. De tornada a Palma, el President rebé noves demostracions d'afecte en passar pels pobles del recorregut. I a mitja nit l'"Almirante Cervera" sortia cap a Menorca, després d'haver-se fet al Sr. Alcalà un comiat tan afectuós com la rebuda.

Els vaixells que l'escortaven no partiren. ¿Què havia passat? Senzillament, restava encallat en el fang del port, el destructor "Churruca", que era desencallat l'endemà, després de llargs esforços. La gent deia que ja és consuetudinari aquest entrebanc. Més tard, feia el mateix a Eivissa el "José L. Diez", però diuen que allí a causa del mal temps.

Venturosament, verem augmentat el nombre de senyeres barrades que llüiren aquells dies en balcons i façanes.

NOVA LÍNIA PALMA-NEW YORK

El magnífic paquebot "Exeter" llançat a la mar en 1931, de propulsió per turbines simples i combustió a mazut, acaba d'inaugurar el servei normal entre la nostra ciutat i New York. Pertany a "American Export Lines". No cal ponderar la importància d'aquest servei en relació al futur desplegament del nostre turisme i interessos comercials.

SANITAT

La Comissió Gestora de la Diputació aprovà el projecte, pressupost, memòria i plec de condicions per la instal·lació d'un Dispensari antituberculós a l'Hospital d'aquesta ciutat, tot acollint-se als beneficis que concedeix l'Ordre del Ministeri de Governació del 30 de setembre.

LA TRADICIÓ VIVENT

Amb motiu de la festa de l'Àngel, es celebrà el tradicional *pan-caritat*, amb la mateixa alegria dels altres anys. Moltíssimes famílies passaren el dia pels voltants del Castell de Bellver, Gènova, Bonanova i Bendinat.

UNA MUTUALITAT

Després d'ésser aprovats pel Ministeri de Treball i Previsió els estatuts de la "Mutualitat de Patrons Agrícoles de Mallorca" començà les operacions el dia primer d'aquest mes. Estan adherits molts patrons del partit d'Inca, Palma i Manacor.

LA NOSTRA LLENGUA AL MUNICIPI

La premsa ha parlat del debat promogut a l'Ajuntament, entorn de la proposició d'exigir, en les pròximes oposicions a deu places d'empleats, el coneixement de la nostra llengua. L'acord fou en sentit de considerar-se un mèrit el dit coneixement. Fa pena la inconsciència amb què es manifes-

taren alguns consellers i l'escàs nivell de cultura que a tot arreu s'observa tocant al nostre problema racial. Més que res, cada dia s'imposa la tasca de mallorquinitzar Mallorca, reduïda avui a l'estat de colònia, en l'ordre polític i cultural.

LA NOSTRA BANDERA I LES FESTES DE LA REPÚBLICA

Cal consignar amb satisfacció el fet que durant les festes de la proclamació de la República a Espanya augmentà el nombre de banderes barrades en els edificis públics i particulars de la nostra Ciutat. Llàstima que les Companyies de tramvies i autòmibus no es decidissen també a posar-les.

OBITUARI

Ha traspasat aquest món, el poeta Camil Pou Moreno. Tota la seva producció fou escrita en castellà i durant la joventut sovintejà la seva col·laboració en els prestigiosos almanacs dels diaris i singularment en "El Isleño", i les seves poesies, adreçades gairebé sempre a dames mallorquines, eren assaborides i comentades per una societat, ja esvaïda.

FESTES MUSICALS

El Comité pro Chopin acordà el programa dels actes que pensa portar a terme en honor d'aquest compositor. Entre altres, figuren dos concerts, un al teatre Principal i l'altre a la Cartoixa de Valldemossa, a càrrec del pianista Rubinstein, en col·laboració aquest amb la "Capella Clàssica de Mallorca". A més, hi haurà tres concerts per la "Orquesta Sinfónica" de Madrid, sota la direcció del Mestre Arbós.

CASAL CATALÀ

Acaba de constituir-se a la nostra Ciutat aquesta entitat, la qual es proposa, segons manifestà en un document públic "ésser un portaveu de les bel·leses incomparables d'aquestes illes, mai prou admirades, cooperar en la tasca d'intensificar el turisme, donar a conèixer els avenços assolits en el terreny cultural, artístic, agrícola i industrial d'ambdós pobles i crear amb patriòtica persistència la reciprocitat d'afectes per a formar un ambient favorable i contribuir a la mútua coneixença dels dos pobles d'identica procedència racial".

A l'acte d'inauguració del "Casal" hi assistí, atentament convidada, una representació de la nostra revista.

Li desitjam els millors èxits en les seves tasques, que no són estranyes a les nostres.

TEATRE ANGLÈS A PALMA

La nova agrupació "Palma Theatre Guild" ha inaugurat la temporada de teatre anglès amb la representació de la comèdia en tres actes, "The Dover Road". Els artistes són turistes, professionals del teatre, residents a Mallorca. No deixa d'ésser una prova més de la importància que pren a la nostra illa el turisme, del qual és actualment un dels centres vitals.

LA FESTA DEL LLIBRE

Dissortadament, es celebrà en mig de certa indiferència, degut en part

al poc reclam en preparar-la, de bell antuvi, i sobretot a la poca apetència del públic. Els llibreters tregueren el repussall damunt una taula amb un cartell anunciador del descompte. No es féu res per cridar l'atenció de la gent i fer-li venir gana. Valdria la pena que l'any vinent s'organitzàs a temps i amb tot amor, per tal que la festa adquirís la importància deguda.

DISTINCIONS A UN COL·LABORADOR

En Bartomeu Darder i Pericàs, conegut publicista en matèries geològiques, que tants d'estudis té fets sobre la vergueta, i del qual fa poc sortí un llibre a llum pública que tracta el problema de les aigües subterrànies sota aquest aspecte, acaba d'ésser honorat amb el nomenament de membre honorari de la "Ente Georabdica Italiana" i de la "Societatea de studii psichice si metapsichice de Romania".

El felicitem efusivament.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:
ANTONI SALVÀ I RIPOLL

ADMINISTRADOR:
JOAN I. VALENTI I MARROIG

Redacció i Administració: *Palacio*, 40, baixos.—Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes.—Trimestre, 3 ptes.—Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D'EN FRANCESC SOLER.—SANT FRANCESC, 2 I 4.—PALMA DE MALLORCA